

ונתקלת בהם. עכשו יש לך לערוך קרב בעמקי הים ובהרים הללו. זקן ציף כח, מי נתנך בזה? היית בשלום, ורצית את כל זה? אתה עשית - אתה סובל. עכשו אין לך אלא לערוך קרב וילנצח את הכל ולא לחזור לאחור. התחזק בכחך, חגר מתניך ואל תפחד לשבר את ההרים הללו שלא יתחזקו עליך. אמר להם: הרים רמים, הרים חזקים, איך אתם מתגברים?

שני פסוקים כתובים. אחד כתוב, (שם) קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך, ואחד כתוב, שמעו הרים את ריב ה'. אלא יש הרים ויש הרים. יש הרים שהם הרים רמים למעלה למעלה, לאלה כתוב שמעו הרים את ריב ה'. ויש הרים שהם הרים תחתונים למטה מהם, ואלה כתוב קום ריב את ההרים, שהרי ודרך מריבות יש להם. ולכן יש הרים ויש הרים.

ואם תאמר, זקן, הרי כתוב ותשמענה הגבעות, אלה גבעות כל אותם שלמטה, ועכשו אתה עושה אותם הרים? אלא כן הוא - לאותם הרים רמים נקראים גבעות. כשהם לבדם הם נקראים הרים.

בא וראה, כתוב והאתנים מסדי ארץ. כיון שכתוב שמעו הרים, מי הם הרים ומי הם אתנים? אלא הרים ואתנים הכל דבר אחד. אבל אותם שלשה עליונים מעל ראשיהם, ואותם שלשה למטה מהם, וכלם אחד. הרים למעלה, ועליהם אמר דוד, (תהלים קכא) אשא עיני אל ההרים. ואלה הם שלשה הראשונים. והאתנים מסדי ארץ, אלה הם שלשה אחרונים, למטה מהם, שני עצומי הבית ואחד שמחת הבית, ואלה נקראו מסדי ארץ. אתנים הם, ואתנים נקראו.

ואערעת בהו. השתא אית לך לאגחא קרבא בעמקי ימא, ובהנהו טורין.

סבא לאי חילא, מאן יהבך בדא, הוית בשלם, ובעית לכל האי, אנת עבדת, אנת סביל. השתא לית לך, אלא לאגחא קרבא, ולנצחא כלא, ולא למהדר לאחורא. אתקף בחילך, חגור חרצך, ולא תדחל, לתברא הני טורין, דלא יתתקפון לגבך. אימא לון, טורין רמאין, טורין תקיפין, הוה אתון מתתקפין.

תרי קראי כתיבי, חד כתיב, (מיכה ו) קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך. וחד כתיב, שמעו הרים את ריב יי'. אלא אית טורין, ואית טורין. אית טורין, דאינון טורין רמאין לעילא לעילא, לאלין כתיב, שמעו הרים את ריב יי'. ואית הרים, דאינון טורין תתאין לתתא מנייהו, לאלין כתיב, קום ריב את ההרים. דהא רדיף מצותין, אית לגבייהו. ועל דא אית טורין ואית טורין.

ואי תימא, סבא, הא כתיב ותשמענה הגבעות, אלין גבעות כל אינון דלתתא, והשתא אנת עביד לון הרים. אלא הכי הוא, לגבי אינון טורין רמאין, אקרון גבעות. כד אינון בלחודייהו אינון הרים אקרון.

תא חזי, כתיב והאתנים מוסדי ארץ, כיון דכתיב שמעו הרים, (דף ק"י ע"א) מאן אינון הרים, ומאן אינון אתנים. אלא, הרים ואתנים פלהו חד. אבל אינון תלת עלאין לעילא על רישיהו. ואינון תלת לתתא מנייהו. וכלהו חד. הרים לעילא, ועלייהו אמר דוד (תהלים קכא) אשא עיני אל ההרים. ואלין אינון תלת קדמאי. והאתנים מוסדי ארץ, אלין אינון תלת בתראי, לתתא מנייהו, תרי סמכי ביתא, וחד חדוה דביתא, ואלין אקרון

זָקֵן וְזָקָה, הָרִי יִדְעָתָּה, מִי שְׁעוֹרָךְ קָרַב, אִם לֹא יוֹדֵעַ לְהִשְׁמֹר, לֹא יִנְצַח בַּקְּרֻבוֹת. צָרִיךְ לְהַכּוֹת בְּיָדוֹ וּלְהִשְׁמֹר בְּרַעְיוֹנוֹ, מִה שִׁיְהִיָּה אַחֵר חָשׁוּב, שִׁיְהִיָּה הוּא חָשׁוּב, וְיֵד יָמִין מְזַמֶּנֶת תָּמִיד לְהַכּוֹת. וּמַחְשְׁבוֹתָיו וְיָד שְׁמַאלִית זְמִינִים תָּמִיד לְקַבֵּל וּלְהִשְׁמֹר, וְיָמִין הַכֵּל. עֲבָשׁוּ אִמְרַת וְהֶאֱתִנִּים. אֵיתָנִים הֵם לְמִשְׁה, וְהָרִים לְמַעֲלָה. הִשְׁמֹר זָקֵן, שְׁהָרִי רַעְיוֹן אַחֵר כִּנְגֻדָּךְ, שְׁפָתוֹב (שם פט) מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזֹרָחִי. וְזֶהוּ אֲבָרְהָם הַזָּקֵן, וְנִקְרָא אִיתָן. וְאִם אֲבָרְהָם הוּא אִיתָן, יִצְחָק וְיַעֲקֹב נִקְרָאוּ אֵיתָנִים. קוּם זָקֵן, שְׁהָרִי יִדְעָתָּה רַעְיוֹן זֶה הִיָּה מִכָּה אֶת רַעְיוֹנָךְ. וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אִיתָן מוֹשְׁבֶךְ וְשִׁים בְּסֻלַּע קִנְדָּ (במדבר כד). אִיתָן - זֶה בֶּקֶר שֶׁל אֲבָרְהָם, וְהָיָנוּ (בראשית מד) הַבֶּקֶר אֹרֹר. זֶה הָעֲמוּד שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו, וְאֵת אֹרֹר יִרֵשׁ מֵאֲבָרְהָם. נִקְרָא נֶהָר הַיּוֹצֵא מַעַדָּן. אִי זָקֵן וְזָקָה, הִנֵּה רַעְיוֹן אַחֵר כִּנְגֻדָּךְ, וְלֹא יִדְעָתָּה לְהִשְׁמֹר אִיךְ עוֹרְכִים קָרַב. זָקֵן, אִיפֹה הַכֹּחַ שֶׁלְךָ? וְדָאִי לֹא לְגַבּוֹרִים הַמְּלַחְמָה.

כְּתוּב מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזֹרָחִי, וְכָתוּב מִשְׁכִּיל לְדוֹד. זֶה נֶהָר הַיּוֹצֵא מַעַדָּן, שֶׁהוּא תַרְגֵּמָן לְדוֹד לְהוֹדִיעַ לוֹ מֵאוֹתָם דְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים הָעֲלִיּוֹנִים. אִם מִשְׁכִּיל הוּא נֶהָר שֶׁיוֹצֵא מַעַדָּן, אִזּוֹ אִיתָן הָאֲזֹרָחִי אֲבָרְהָם הוּא לְמַעֲלָה וְדָאִי. זֶה יִדְעָתָּה. וְאַף עַל גִּבְשָׁאִי זָקֵן, עַל רַעְיוֹן זֶה אֲנִי מוֹחָה. אִיתָן הָאֲזֹרָחִי הֵם שְׁתֵּי דְרָגוֹת, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר בֶּקֶר אֹרֹר. אֹרֹר זֶה אֲבָרְהָם. בֶּקֶר זֶה נֶהָר. אִי כִּף אִיתָן הָאֲזֹרָחִי. אֲזֹרָח הוּא אֲבָרְהָם.

אֲבָרְהָם. בֶּקֶר הוּא נֶהָר. אֹפֶךְ הֵכִי, אִיתָן הָאֲזֹרָחִי, אֲזֹרָח, הוּא אֲבָרְהָם.

מוֹסְדֵי אֶרֶץ. אֵתָנִים אֵינּוֹן, וְאֵתָנִים אֶקְרוּן. סָבָא סָבָא, הָא יִדְעָתָּה, מָאֵן דְּאַגָּח קָרַבָּא, אִי לֹא יִדְעַתָּה לְאַסְתְּמָרָא, לֹא יִנְצַח קָרְבִּין, אֲצִטְרִיךְ לְמַחָאָה בִּידֵיהָ, וּלְאַסְתְּמָרָא בְּרַעְיוֹנֶיהָ, מִה דִּיהָ חָשִׁיב אַחְרָא, דִּיהָ חָשִׁיב אִיהוּ, וְיֵד יָמִינָא זְמִינָא תְּדִיר לְמַחָאָה. וּמַחְשְׁבוֹי וִידָא שְׁמַאלִית, זְמִינָא תְּדִיר לְקַבֵּלָא וּלְאַסְתְּמָרָא, וְיָמִינָא כֻּלָּא.

הִשְׁתָּא אִמְרַת וְהֶאֱתִנִּים, אֵיתָנִים אֵינּוֹן לְתַתָּא, וְהָרִים לְעִילָא. אִסְתְּמָר סָבָא, דִּיהָ רַעְיוֹנָא אַחְרָא לְקַבֵּלָךְ, דְּכַתִּיב, (תהלים פט) מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזֹרָחִי. וְדָא אִיהוּ אֲבָרְהָם סָבָא, וְאֶקְרִי אִיתָן, וְאִי אֲבָרְהָם אִיהוּ אִיתָן, יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֵיתָנִים אֶקְרוּן. קוּם סָבָא, דִּיהָ יִדְעָתָּה רַעְיוֹנָא דָּא הוּי מַחִי לְרַעְיוֹנָךְ.

וַיֵּשֶׁא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אִיתָן מוֹשְׁבֶךְ וְשִׁים בְּסֻלַּע קִנְדָּ. (במדבר כד) אִיתָן: דָּא בֶּקֶר דְּאַבְרָהָם. וְהָיָנוּ, (בראשית מד) הַבֶּקֶר אֹרֹר. דָּא עֲמוּדָא, דְּכָל עֲלָמָא קָיִימָא עָלֶיהָ, וְנִהֲרִי דִּילִיה מֵאֲבָרְהָם יָרִית. נֶהָר הַיּוֹצֵא מַעַדָּן אֶקְרִי. אִי סָבָא סָבָא, הָא רַעְיוֹנָא אַחְרָא לְקַבֵּלָךְ, וְלֹא יִדְעָתָּה לְאַסְתְּמָרָא, הִיכִי מַגִּיחִין קָרַבָּא. סָבָא, אֵן הוּא תוֹקְפָא דִּילָךְ, וְדָאִי (קהלת ט) לֹא לְגַבּוֹרִים הַמְּלַחְמָה.

כְּתִיב מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזֹרָחִי, וְכַתִּיב מִשְׁכִּיל לְדוֹד, דָּא נֶהָר הַיּוֹצֵא מַעַדָּן, דְּאִיהוּ תוֹרְגָמָן לְדוֹד, לְאוֹדְעָא לִיה, מֵאֵינּוֹן מְלִין סְתִימִין עֲלָאִין. אִי מִשְׁכִּיל אִיהוּ נֶהָר דְּנִפְיָק מַעַדָּן. אִיתָן הָאֲזֹרָחִי אֲבָרְהָם, אִיהוּ לְעִילָא וְדָאִי, הָא יִדְעָנָא. וְאַף עַל גִּבְשָׁאִי דְּאֵנָא סָבָא, עַל רַעְיוֹנָא דָּא מַחִינָא. אִיתָן הָאֲזֹרָחִי, תַרְיִין דְּרָגִין אֵינּוֹן. כְּמָה דְּאֵתָא אֹמַר, בֶּקֶר אֹרֹר. אֹרֹר הוּא